

ศิลปกับมนุษยชาติ

และ

ร้องรำทำเพลง

ของ

อธิบดีกรมศิลปากร

พร้อมด้วย

ข้าหมื่น ของ นายมนตรี ตราโมท

คณะข้าราชการในกองการสังคีต กรมศิลปากร

ตีพิมพ์เป็นที่ระลึกในงานปลงศพ

นายไพล่ วรรณเขจร

ณ วัดใหม่อมตวรค์ บางขุนพรหม

วันที่ 2 ตุลาคม 2491

N
69.3
ท๑๕๕6
2491
น. 2

คำนำ

ในงานฉาบปีกศพนายปี่ วรรณเจตร ข้าราชการแผนกดุริยางค์ไทย กองการสังคีต กรมศิลปากร ซึ่งกำหนด ณ วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๔๕๑ คณะข้าราชการกองการสังคีตมีสมานฉันท์ร่วมกันจะพิมพ์หนังสือแจกเป็น พระลัคนิฐานะที่เป็นเพื่อนร่วมราชการกองเดียวกัน และปรึกษาพร้อมกันเห็นว่า เรื่องจึงเกี่ยวกับมนุษยชาติและเรื่องร้องรำทำเพลง ของอุษตฺ์กรมศิลปากร กับเรื่องขับไม้ ของนายมนตรี ตราโมท หัวหน้าแผนกดุริยางค์ไทย เหมาะสำหรับที่จะพิมพ์ในงานนี้ จึงขออนุมัติกรมศิลปากร พิมพ์หนังสือ ๓ เรื่องนี้แจกเป็นอนุสรณ์

กรมศิลปากรเห็นชอบด้วยกับความดำริของคณะข้าราชการกองการสังคีต จึงอนุมัติให้พิมพ์หนังสือ ๓ เรื่องนี้ได้ตามประสงค์ และขออนุมัติในกุศลเจตนา และสามัคคีธรรมของคณะข้าราชการในกองการสังคีตไว้ ณ ที่นด้วย

เลขหมู่	ท๑๕๕๖
เลขทะเบียน	3
วัน, เดือน, ปี	

กรมศิลปากร
๒๑ กันยายน ๒๔๕๑

ประวัติ

นายไต้ วรรณเชจร

นายไต้ วรรณเชจร ชาติภูมิเดิมเป็นชาวบ้านฝักให้ จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา เกิดเมื่อวันจันทร์ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ปีมะเส็ง
ได้ปิดศก ตรงกับวันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๘ เป็นบุตร นายอิน
และนางดับ วรรณเชจร นายไต้ วรรณเชจร มีพี่น้องร่วมบิดา
มารดาด้วยกัน ๖ คน เป็นชาย ๓ หญิง ๓ แต่ที่มาเป็นศิษย์ทาง
คนक्रमชดเสียดในวงราชการ ก็มี นายปลั่ง วรรณเชจร ผู้พี่ชายใหญ่
ซึ่งได้ถึงแก่กรรมเสียแล้ว เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ และ
นายไต้ วรรณเชจร ผู้เป็นน้องรองนอกคนหนึ่ง ละเฉพาะแค่ ๒ คน
เมื่ออยู่ในวัยเยาว์ นายไต้ ได้มาเรียนหนังสืออยู่ในโรงเรียนวัดชีโพน
ซึ่งเป็นโรงเรียนวัดประจำฝักให้ และสอบได้ชั้นประถมปีที่ ๒ เมื่อ
พ.ศ. ๒๔๕๘ หลังจากนั้นมา ทั้งนายปลั่ง และนายไต้ ๒ คนพี่น้อง

ได้มาอยู่กับครุพระยอม ดุริชะช้วน ผู้เป็นตา ที่บ้านตำบลบางขุนพรหม (ตอนใกล้ ๕ แยก ริมถนนเดี๋ยวไปตั้งท่าเกษม) โดยเหตุที่ครุพระยอม ผู้เป็นตา เป็นศิษย์กับผู้มีฝีมือในทางเครื่องสาย จึงฝึกฝนหลานชาย คือ นายปลั่งและนายไต้ ทั้งสองคนให้เป็นนักคิดปทางดนตรีเป็นพนมาแต่เด็ก และก่อนที่จะเข้ารับราชการ นายปลั่ง กับนายไต้ ก็ได้ฝึกฝนกับหลวงไพเราะเสียงซอ (อัน ดุริชะช้วน) ผู้เป็นน้าชาย ต่อมาอีก นายไต้ วรรณเขจร ได้เข้ารับราชการเป็นนักเรียนฝึกหัด รับเงินเดือน ๑๕ บาท ในกรมมีพิภพยหัตถวงกรมมหรศพ เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๕ เวदानัน มีอายุราว ๑๘ ปี จึงมีโอกาได้ฝึกฝนทางคิดปทางดนตรีกับครุอาจารย์โฆระมมีพิภพยหัตถวงต่อมา ทั้งนายปลั่ง และนายไต้ ต่างก็เป็นศิษย์กับเครื่องสายที่มีฝีมือด้วยกันทั้งคู่ โดยนายปลั่ง ถนัดทางใช้ซออด้วงและซออู้ นายไต้ ถนัดทางใช้ซออด้วง ได้ฝึกฝนตนเองเป็นนักดนตรีที่บรรดาศักดิ์ดนตรีด้วยกันยกย่องว่า เป็นศิษย์ผู้มีฝีมือดีในทางใช้ซออด้วง ต่อมาเมื่อทางราชการได้โอนงานการช่างและงานในกรมมหรศพ (ซึ่งได้โอนมาขึ้นสำนักพระราชวังในรัชกาลที่ ๖ เรียกว่ากรมมีพิภพยและโขนหลวง) จากสำนักพระราชวัง มาอยู่ในสังกัด

ของกรมคิดป่ากร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ นายไต้ วรรณเชจร ก็ย้าย
 ตั้งกัตามอยู่ในกรมคิดป่ากรด้วย ในครั้งหลังนั้น นายไต้ วรรณเชจร
 เป็นข้าราชการคิดเงินตั้งกัตแผนกตุริยางค์ไทย กองการตั้งกัค กรมคิด-
 ป่ากร รับอัตรารเงินเดือน ๕๐ บาท

นายไต้ วรรณเชจร เป็นผู้ที่มันลยเยือกเย็นไม่ปรากฏแสดง
 อาการขงตง และไม่เคยมีเรื่องวาววระทบกระเทือนใจกับเพื่อนฝูงหรือ
 ผู้บังคับบัญชา ตามปรกติ เป็นคนพุดนัยย แต่ทำงานได้ผล เมื่อร่วม
 วงสนทนากับบรรดาเพื่อนฝูง ก็มักล่สมัควคเป็นคนพุง ถ้าเรื่องทเพื่อน
 ฝูงเขาพุดกันขบขัน ก็หัวเราะล่กด้วย ถ้ามีเรื่องขบขัน ก็นั่งพุง
 เฉยๆ ไม่มีโต้แยงหรือล่นับล่น แต่กัมอยู่ข้างตามธรรมดากองคน
 ไม่ชอบพุด นานๆ กัมีประโยคคำพุดผลุดออกมาม้าง และกัมักจะ
 เป็นล้อยคำทขบขันหรือนำความท้งใจให้กัเกิดกัผู้โดยนได้พุง ด้วย
 นิสัยไม่มากไม่น้อยเช่นนี้ นายไต้ วรรณเชจร จึงเป็นทรักใคร่ของ
 บรรดาญาติมิตรคตอลจนเพื่อนข้าราชการและผู้บังคับบัญชามาก

นายไต้ วรรณเชจร ได้แต่งงานกับนางทองล่ก วรรณเชจร
 อยู่เป็นปรกติล่ขคตอลมาและมีบุตรธิดากด้วยกัน ๒ คน คือ-

๑. เด็กหญิง เปตังศรี วรรณเขจร
๒. เด็กชาย ปรีชา วรรณเขจร
๓. เด็กชาย ประสงค์ วรรณเขจร
๔. เด็กชาย ประเสริฐ วรรณเขจร
๕. เด็กหญิง นันทวัน วรรณเขจร
๖. เด็กชาย กฤษณา วรรณเขจร

เมื่อก่อนจะถึงแก่กรรมนั้น มิได้ปรากฏอาการว่า นายไปต์
 เจ็บไข้ได้ป่วยอย่างไร นายไปต์ ยังได้ไปช่วยงานทำบุญอายุของ
 นายฝั่ง บินนาค ณบ้านริมถนนวัดศรีเมศคนวนที่๗กษัยนพ.ศ.๒๔๙๒
 และได้ร่วมวงบรรเลงดนตรีเครื่องสายกันอยู่เช่น ประคึกกับบรรดาเพื่อน
 ฝูง ตลอดเวลาที่บรรเลงอยู่ เพื่อนนักดนตรีที่ร่วมวงกันอยู่ในคนนั้น
 ต่างพากันรู้สึกประหลาดใจว่า วันนั้น นายไปต์ ได้สอดวงดีเลิศเกิน
 การบรรเลงเครื่องสายได้มานานจนถึงเวลาดาว ๒๓.๐๐ น. ก็มาถึงเพลง
 "ไอ้ดาว" ตามบทในเรื่องมณีนพขัย นายเห็นยิว ดุริยะพันธ์ เป็นผู้
 ขับร้องก่อนแรก ว่า

เดินทางมาในกลางมรคา พระราชาทอดถอนใจใหญ่
 โอ้ว่าเวรกรรมได้ทำได้ จะต้องไปเป็นเจ้าพราหมณ์สี่
 แล้วดนตรี (เครื่องสาย) ตรีป พยักร้องก่อน ๒ ว่า

“ชกเขยไม่เคยจะตกยาก แล่นดำบากเคื่องของหมองศรี”

ขณะที่ดนตรีกำลังหยุดรอรับ นายไปต๋ คงจะรู้สึกวงเวียนศีรษะหรือ
 อย่างไม่ทราบ ก็ขอขมายามองไปจากนางฉันทบรรเลงการ ซึ่ง
 ร่วมวงอยู่ นางฉันทบรรเลงการจึงหยิบส่งให้ นายไปต๋ รับมาวางไว้
 ข้างหน้ายังมีทันได้ขยหรือทา ด้วยคงจะรอทำดนตรีรับให้จบก่อนต้อง
 เดี่ยวก่อน พอนายเห็นขยหรือค่อไปถึงคำว่า “ไม่รู้จักใจ---” ก็
 พอดเพื่อนร่วมวงด้วยกันเห็นค่อนายไปต๋ ผะหงาย มือซ้ายกุมคั่นขอ
 ควง มือขวาถือคั่นขย เป็นที่ผดสังเกตุ บรรดาเพื่อนร่วมวงจึงรีบ
 เข้าช่วยกันประคองค่ว เกาะคอและคั่นขยออกจากมือ ช่วยกันทำปฐม
 พยาบาลแล้วรีบนำค่วไปส่งโรงพยาบาลกลาง ยังมีทันที่แพทย์จะให้
 ความช่วยเหลือประการใด นายไปต๋ วรรณเชจร ก็สิ้นใจเสียแล้ว เมื่อ
 เวลา ๒๓.๐๐ นาฬิกาเศษ ในคืนวันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๓ นนเอง
 กำหนดอายุได้ ๕๒ ปี ๑ เดือน กับ ๓๓ วัน วันขึ้นวันที่ ๘ บรรดาญาติ

มิตรและเพื่อนข้าราชการ ได้ขอรับศพของ นายไต้ วรรณเขจร มา
ไว้ ณ วัดใหม่อมตศรั บางขุนพรหม ซึ่งเป็นวัดใกล้บ้านของนายไต้
วรรณเขจร และในเย็นวันนั้น บรรดาญาติมิตรและท่านผู้ใหญ่ที่เคารพ
นับถือที่พากันไปรดน้ำศพ ยังสังเกตเห็นมือซ้ายของ นายไต้ วรรณ
เขจร คงอยู่ในท่าถักคั้นช่อดวงที่คนถักดั่งดี เมื่อก่อนนั้นดมหายใจ
รับน้ำอาบศพของคนอยู่.

ศิลปะกับมนุษยชาติ

ของ

อธิปติกรมศิลปากร

ท่านครู ข้าพเจ้านัก และใคร ๆ ก็รู้ ว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่ง
แห่งสัตว์โลก เพราะมีร่างกายซึ่งต้องอาศัยอาหารและลมหายใจ เป็น
เครื่องยังชีวิตให้คงอยู่ แต่มนุษย์เป็นยอดของสัตว์โลก เพราะมีใจ
ครองคอยควบคุมให้รัดตัว ไม่พอใจอยู่เพียงกินอิ่มนอนหลับ ยังต้อง
การบำรุงจิตใจให้เจริญงอกงามตามไปด้วยกับร่างกาย ถ้าคิดแต่
เรื่องบำรุงทางร่างกายอย่างเดียว ไม่เหลียวแลบำรุงทางปัญญาและจิตใจ
ให้เป็นไปทางฝ่ายดีงามตามไปด้วย ก็มีสภาพความเป็นอยู่ไม่ผิด
แปลกกว่าสัตว์โลกทั้งหลาย ซึ่งเดิมมีความเป็นอยู่อย่างใดก็เป็นอยู่
อย่างนั้นโดยธรรมดา ที่มนุษย์มีความเจริญก้าวหน้ามาได้ถึงทุกวันนี้
ก็เพราะมีอะไรอย่างหนึ่งอยู่ในตน คอยบังคับตนกระทั่งตนไม่ให้พอใจ

อยู่แต่เรื่องสุขภาพสบายตัวเท่านั้น ยังต้องการความเจริญทางปัญญา
 และจิตใจ ให้เกิดผลประสพแต่ตั้งอันเป็นคุณงามความดี ตั้งเหตุนั้น
 ได้แก่คำสอนและศีลปฏิบัติภาวนา อันเป็นปัจจัยแท้จริงที่ทำให้เกิดความ
 สุขสงบเย็นใจ ถ้ารู้จักบำรุงรู้จักทำและรู้จักใช้ให้ถูกต้อง มนุษย์ส่วน
 มากได้ดำเนินชีวิตไปสู่แดนแห่งคุณงามความดีตั้งที่วาน ยังมีเหตุอยู่
 บางเป็นส่วนน้อยที่เดินทางผิดมุ่งแต่ความสุกสกปรกกายกายเดียว ไม่บำรุงและ
 ฝึกฝนปัญญาและจิตใจให้งอกงามในทางดี ชำยังปล่อยให้หันเหไป
 ในทางที่ชั่วที่นาซง เท่ากับเป็นพวกสัตว์ป่าแห่งมนุษย์ชาติ

ถ้าจะนึกย้อนขึ้นไปถึงสมัยดึกดำบรรพ์ โดยอาศัยความรู้ทาง
 มนุษยวิทยาเป็นแนวเทียบ ก็พอจะเห็นเรื่องความเป็นอยู่ของมนุษย์แต่
 ก่อน เมื่อยังอยู่ในชนตั้นแห่งความเจริญได้ไม่ห่างไกลนักว่า เมื่อ
 ความต้องการสิ่งจำเป็นแก่ชีวิตในเบื้องต้น มีอาหารการกินเครื่อง
 นุ่งห่มและที่อยู่อาศัย ถ้าเร้าใจประสงค์แล้วก็หมดกังวลไปพักหนึ่ง
 มีเวลาพักผ่อนพอที่จะคิดนึกเรื่องต่างๆ นานา คงไม่ได้นอนนิ่งนิ่ง
 เหลือมเต็มมือไป ชนตั้นอาจเกิดความพิศวงงงงวยและอัศจรรย์ใจใน
 ความงามของธรรมชาติที่ปรากฏเห็น มองดูมดจอกดอกไม้ที่งามดอชด

มีหลายอย่างต่างพรรณ การค้าขายต่างระดับกับไม้ซึ่งเป็นดีเชื่องสละง
 งาม ก็บังเกิดความรู้สึกเห็นความงามของดอกไม้ จึงเก็บเอามาประ-
 ดับตกแต่งร่างกายแต่เช้าเรื่อน ให้ดูงามตามประดำของผู้ที่ยังมีจิต
 ใจเป็นความเจริญอยู่ในขณะนั้น เมื่อเห็นเขยวงงกระดุกส์ตัวเปลือกหอย
 และหินงาม ๆ ก็นำมาร้อยมาทำเป็นสร้อยประดับคอและแขนขา คือ
 มาเมื่อพบสิ่งใดเป็นอันเห็นว่างาม ก็นำเอามาทำเป็นสร้อยหรือเครื่องนุ่งห่ม
 และทาเครื่องใช้ไม้ส้อยและสิ่งต่าง ๆ ที่คนสร้างขึ้น ดีก็นำมาใช้ทำตะ
 ย่อมัน ก็เป็นสร้อยอย่างหยาบ ๆ ไม่สะด้วยอะไรนัก สักแต่ใหม่เป็นอันดู
 นานบาดตาได้เท่าใดยิ่งดี เมื่อมีเวลาว่างเดินเล่น ก็ร้องรำทำเพลง
 ปรบมือทำจังหวะในหมู่พวกของตน ให้เกิดเสียงเอ็ดอึงเออด้งเออเร็ว
 กันเข้าว่า ไม่มีผิดอะไรกับเด็ก ๆ ที่ชอบร้องชอบเต้นในขณะที่ถูกบ้าน
 สบายใจ ถ้าไม่ร้องไม่เต้นกับนรูปเขียนรูปไปตามอำเภอใจ เหตุนี้
 การร้องรำทำเพลง บินรูป วาดรูป และ การ ตกแต่งประดับ ประดา และ
 ระบายสีของคนป่าเถื่อนไม่ว่าที่ใด จึงมีลักษณะตะม้ายคล้ายคลึงกันทุก
 แห่ง อันแหละเป็นชนต้นของกำเนิดศิลปะ เรียกในภาษาอังกฤษว่า
 Primitive Arts แปลว่าศิลปะแรกเริ่ม

ถ้าท่านดูเด็กเด็กเมื่อสัปดาห์ จะเห็นยกแขนขาเดินและร้อง
 อ้ออาเป็นจังหวะไปสามเรื่อง นี้คือกำเนิดของศิลปะเหมือนกัน เพราะ
 ฉะนั้นการร้องรำทำเพลงจึงมากอนคิดปอย่างอื่น เมื่อเด็กโตขึ้นบาง
 แล้ว จะรู้จักเอาอะไรมาขีดเขียนทำความเข้าใจปรกเถอะตามพินแตะ
 ผึง เมื่อโตขึ้นก็เอามาปั้นเล่นเป็นรูปคนรูปสัตว์ควายและเป็นรูปอะไรๆ
 นเป็นขั้นต้นที่จะเกิดเป็นศิลปะเหมือนกัน เพราะฉะนั้นจิตกรรมภาพวาด
 ภาพและปฏิมากรรมกรรมปั้นสลักและหล่อรูป จึงมาตามหลังดุริยางค์
 ศิลปะและนาฏศิลป์ ส่วนสถาปัตยกรรมและวรรณคดี เป็นศิลปะมาที่
 หลังเพื่อนเมื่อมนุษย์มีความเจริญ รู้จักก่อสร้างที่อยู่อาศัยและรู้จักใช้
 หนังก่อแล้ว เหตุนี้จึงจะเห็นได้ว่าศิลปะเป็นสิ่งที่ฝังอยู่ในจิตใจของ
 มนุษย์มาตั้งแต่ไหนแต่ไร ที่จะตัดขาดไปจากมนุษย์หาได้ไม่ เพราะเป็น
 อาหารทางจิตดีใจ มีผลจำเป็นไม่แพ้อาหารทางร่างกาย โรงหนัง
 โรงละคร มีคนดูกันแน่นๆเพราะอะไร ก็เพราะเป็นสิ่งจำเป็นแก่จิตใจ
 ใจ ถึงจะไม่ดูหนัง ดุละครนอ ก็ต้องหาความบันเทิงใจทางศิลปะไม่ทาง
 ใดก็ทางหนึ่ง จึงชายก้วยเดียวเมื่อว่าง ก็ยังรู้จักร้องเพลงรู้จักชอ
 พระสวดมนต์ทำใจจึงต้องสวดเป็นทำนองมีจังหวะเวลาพระชนเทคนแตะ

ตามทัศนคติความนับถือและถ้อยแถลง หรือไม่ว่าให้เป็นผู้สร้างและเป็นผู้
 ตัดแบ่งระดับประมาณเรือนของผู้เป็นหัวหน้า หรือสถานที่ศักดิ์
 สัตย์เป็นต้น ใหลงคามเป็นผู้เจริญตาเจริญใจ ผู้ที่สามารรถสร้างและ
 แต่งตั้งเหล่านี้ได้แก่พวกคีตนิยม

ในระยะตอนแรกนี้ การดนตรีการรำและการใช้ถ้อยคำ เป็น
 แต่เครื่องประกอบสำหรับใช้ในลัทธิศาสนา ซึ่งในสมัยนั้นยังเป็นลัทธิ
 นับถือผีต่างเทวดาอยู่ การร้องรำทำเพลงทมิซนทมิซนและเต้น
 ถวายเจ้าและเทวดาศักดิ์สิทธิ์ เป็นการแสดงความเคารพให้ท่านชอบ
 ใจ หรือเอาอกเอาใจท่านไว้จะได้ไม่โกรธไม่หักคอ การใช้ถ้อยคำก็
 เพื่อสำหรับจับกล่อมสติ หรือเพื่อประโยชน์ใช้เป็นเวทมนต์ สำหรับบัง
 คับหรือขอร้องท่านบรรพชาติให้สิ่งที่คุณปรารถนาให้หมดไปหรือให้มา

คติผีต่างเทวดานี้ ภาษาอังกฤษเรียกว่า Animism เป็น
 ลัทธิที่เชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ จะเป็นป่าเขาต้นไม้แม่น้ำหรือไม่ว่า
 สิ่งอะไร ก็ใหญ่โตมโหฬารหรือหน้าปลาดอกจักรย้อมมีอะไรสิ่งอยู่
 ตลอดจนอาการปรากฏขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ฝนตก พายุร้อง แผ่นดิน
 ใหล ดุริยภาค จันทรคติ เป็นต้น กถ่อว่าสิ่งประจำตั้งเหล่านี้เป็น

และอื่นๆ ออกมากมายอันเป็นดังทิมปรารถนาจนแก่ชาติที่เจริญก่อกำเนิดของ
 พัวพันกันไปกับคิดป เพียงแต่ท่านต้องการจะปลดคันไม้ประดับสวน
 ของท่านให้งาม คิดปก็จะเครื่องช่วย ท่านต้องการเล็กลัดและรด
 ตายดอกดวงของเสื่อผ้าทำงานๆ คิดปก็จะเครื่องรักษา ท่านต้องการ
 ส่งบารมณเป็นสุขใจชั่วครึ่งคราว หนังสือวรรณคดีและบทเพลง
 เพราะๆ จะเป็นเครื่องช่วยท่าน ท่านต้องการอะไรอีก ซึ่งเป็นเครื่อง
 ทำความบรรเทิงใจและความสงบใจมาให้ท่าน ทำให้ท่านคิดและรู้ดี
 เห็นแต่สิ่งดีงาม คิดปก็ช่วยท่านได้อีก ผู้ใดคิดตรงข้าม หรือคิดเห็น
 ว่าคิดปเป็นสิ่งไม่มีค่าจำเป็น ผู้หนักเท้ากับไม่ใช่เป็นเชือด้ายของ
 ชาติซึ่งปวรรณคดีและคิดปดับต่อกันมาตั้งแต่อดีตกาล

ที่ท่านเป็นคนๆ หนึ่งของชาติใด ก็ด้วยเหตุหลายประการ และ
 ประการหนึ่งซึ่งเป็นประการใหญ่หนักคือคิดป ถ้าประเทศเราไม่มีวัด
 วาอาราม ทั้งามวิจิตรวรรณคดีอันเป็นศิลปกรรม ไม่มีพระพุทธร
 รูปทั้งงามสง่าน่าเคารพบูชา ไม่มีตวดตายและภาพจิตรกรรมตามผนัง
 โบสถ์และวิหารทั้งามระออดตา ไม่มีเครื่องเงินเครื่องทองเครื่องถม
 เครื่องปั้นดินเผา ถ้วยโถโอชามทั้งามตา เครื่องทองเครื่องถัก และ

เกรงใจอื่น ๆ ออกเป็นอันมาก อันประกอบขึ้นเป็นรูปมัสต์ตันและดวง
 ตายเป็นศิลปะอย่างงดงามต้องตาต้องใจ ไม่มีละคอนรำไม่มีโขน ไม่มี
 บัปทายน์โหรี ไม่มีหนังสือที่เป็นวรรณคดีที่พอที่จะรอดเขาได้อย่าง
 พากภูมิใจ ว่านแหละคือสมบัติส่วนรวมของชาติไทย ซึ่งสืบต่อเป็น
 มรดกตกทอดกันมาแต่บรรพบุรุษไม่ขาดสาย แล้วต้องบอกให้ทราบที่
 ว่าประเทศไทยมีอะไรบ้างที่ดู ๆ ที่ถาวร ในนามปถาในนามชาว ก็
 เป็นตาอันยิ่งใหญ่อยู่แล้ว แต่ถ้ายังมีเท่านั้นประเทศไทยจะได้รับความ
 นิมิตและยกย่องของประเทศชาติอื่น ซึ่งมีวัฒนธรรมและอารยธรรม
 สูงได้แค่ไหน ชาวต่างประเทศที่เขาแวะผ่านเข้ามาประเทศไทย เขา
 ต้องการอะไรอะไร ทุกคราวที่มาเป็นต้องขอคุ้มครองปราสาทพระ-
 ราชวังและวัดวาอาราม ต้องการดูโขนละคอนซึ่งเป็นนาฏศิลป์แท้ของ
 เรา ต้องการดูพิพิธภัณฑสถานซึ่งเป็นหลักฐานสิ่งต่าง ๆ ของโบราณ
 ของเรา สิ่งเหล่านี้คือสมบัติส่วนรวมของชาติไทย อันเป็นมรดกมีค่า
 ในทางวัฒนธรรม เขาได้แล้วเขามีความภูมิใจอย่างไร เขากว่า
 เขาเข้าใจผิดคิดว่าชนชาติไทยจะมีวัฒนธรรมอันสืบต่อมาแต่โบ-
 รราณสูงถึงปานนั้น เป็นถ้อยคำที่มีผู้ได้ยินเขาพูดคุยกันในระหว่างพวก

ของเขา แล้วนำมาบอกข้าพเจ้า

ถ้าจะกล่าวว่าศิลปเป็นสิ่งที่จำเป็นจริง แต่เมื่อยังมีเหตุอย่างอื่น
ที่จำเป็นมากกว่าก็พักเอาไว้ก่อนได้ มีอยู่อย่างใดก็ให้มีอยู่อย่างนั้นไป
พทางก่อนก็ได้ ยังไม่จำเป็นจะต้องส่งเสริมต้องบำรุงให้ก้าวหน้า ถ้าต้อง
การสิ่งอื่นศิลป สิ่งอื่นเข้ามาจากต่างประเทศก็ได้ ดอกหรือเขา
อย่างของเขาก็ได้เพราะเขาเป็นชาติที่เจริญแล้ว คิดอย่างนั้นเหมือนถูก
แต่ก็ไม่ถูก เพราะถ้าคิดอย่างนั้นก็เท่ากับตกเป็นทาสของวัฒนธรรมต่าง
ประเทศ ศิลปของไทยซึ่งเป็นทุนนิยมและสืบต่อกันมา ก็จะต้องเสื่อม
และสูญไปในเวลาไม่ช้า ถ้าจะกล่าวว่าศิลปไม่จำเป็นแก่ประเทศชาติ
โดยเฉพาะดวงเวลาแห่งภาวะความเป็นอยู่ของชาติ ก็จริงอยู่ แต่ถ้า
ทอดทิ้งให้ค่อยเสื่อมค่อยสูญไปโดยไม่วิถีศักดิ์ ความนิยมชนิดนี้ในศิลป
ของชาติก็ยอมจะซุกดงสู่ระดับเดียวกับศิลปแรกเริ่ม นี่เป็นของแน่
ทีเดียว

ศิลปเป็นสิ่งจำเป็นแก่คนทุกคน ถึงแม้ว่าจะมองไม่เห็นผล
ได้โดยตรง เหมือนอย่างของที่มองเห็นประโยชน์ใช้สอยได้เฉพาะหน้า
ถ้าจะเปรียบก็เหมือนพระคำสอน ท่านมองเห็นพระดังขัณฑ์นุมนกันลวด

มนต์ มีสี่ปราชญ์สี่ท่านร่ำเรียนเพียบพร้อมมอฬงอยู่ด้วยกวีวิทยาการอัน
 เคารพสงับเลื่องลือ ถัดแต่มีแผ่นแผ่นทองไม่เห็นผลได้โดยตรง เพราะดวง
 มนต์ไม่ทำให้ท้องหายใจ ไม่ทำให้หิ่มีของใช้ ไม่ทำให้ได้รับความ
 ดั่งดอกศบาย แต่ว่าเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องทางกาย ถ้าคัมภีร์อยู่น้อย
 ถึงกระนั้นผลดีให้แก่ทางความรู้และความรู้ทางจิตใจ ก็สำคัญเหมือน
 กัน เพราะเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจให้ผ่องใส ทำให้บรรเทใจสบาย
 ใจและทำให้เกิดสติปัญญาความรู้ ให้คิดเห็นและประพฤติแต่สิ่งที่ดี
 งาน รู้ค่าแห่งคุณงามความดีสูงขึ้นไปโดยลำดับ จนถึงขั้นอันเป็นอุดม
 ธรรม วรรณคดีแต่ละคัมภีร์เป็นดังผูกพันความเป็นมิตรระหว่างชาติ
 เพราะด้วยศิลป์อันเองที่ทำให้เรานิยมยินดีด้วยกับผู้อื่น ที่ได้ไม่วีเศตปที่
 นนกันแต่สิ่งเลวทรามเป็นเยี่ยงดังคำว่า ตติฐานะแห่งชีวิตความเป็นอยู่
 เต็มไปด้วยระดับดีดั่งน้ำ มีแต่การกินการนอนการเสวยเมถุนเท่านั้น

การศึกษาในโรงเรียนแม่แต่ในชั้นประถมศึกษา ยังต้องมีกา
 รฝึกหัดวาดเขียน บันรูป อ่านและท่องบ่นบทกวีนิพนธ์ เริ่มแต่อย่าง
 ง่าย ๆ ไปก่อน แล้วจึงประณตชวนเป็นลำดับตามแต่โอกาส ทั้งนี้
 เพื่อประโยชน์อะไร ก็เพื่อจะอบรมจิตใจเด็ก ๆ ซึ่งมีนิสัยชอบดั่ง

เหล่านี้ อยู่ในสันดานใหม่มันดัดขึ้นแก้กลาประณตของชน จะได้เป็น
 รักษาความดีงามความมีระเบียบเรียบร้อย ข้าพเจ้ากล่าวเช่นนี้ ดังที่
 ท่านอาจคิดว่าข้าพเจ้าคงคิดเรื่องศึบปี จึงเห็นศึบปีเป็นข้อเกี่ยวกว่าตั้ง
 อะไรก็ตาม ถ้าศึบปี ของดแต่มีซึ่งเบ กวและศึบปีนิยมเป็นคตทงหน
 หรือ คตบวากวแหะศึบปีทงทตแต่ละทีไม่ดแต่ละทเป็นกลางๆ ไม่ด
 ไม่ชวักม ทงนทเบนธรรมดาไม่มแปด, ไม่ว่าคนจำพอกไหนกมดม
 ชวอยู่ในหมุดอกนทานน นกปราชญ์และกวทชเมากม ศึบปีทเบ
 คนเห็นแต่จะไดไมรักเกียรติในวราชชพของคตกม แต่เมอรบยชดแต่
 กวและศึบปีนกกมอยยออย่างหนึ่งทคตยคตงกนเบนดวณมาก คือ "ทอ
 แห้ง", "ได้แห้ง" ไม่จำเป็นตองกล่าวมากรักนอยดแต่ ว่าในเร
 ศึบปีในตัวของมันเอง กมศึบปีดศึบปีชวศึบปีไม่ดไม่ชวระคนปนกันอย
 เปรียบเหมือนคนกมทงคตคต คนชว คนดวย คนชเหว คนผู้หญิง คนผู้ชาย
 คตคตจนคตกระเทยกม เราจะบอกวาคตกระเทยไมใช่คน คนชวไมใช่
 คนเราก้พูดไม่ได้ ในเรองศึบปีก้เช่นเดียวกัน ศึบปีดศึบปีเดวก้เป็น
 ศึบปีดวักน

ข้าพเจ้ากล่าวถึงเรื่องศึบปีว่าเป็นเครื่องอบรมจิตใจให้รักดี

งาม
 ใช้ศึ
 ข้าพ
 เห็น
 ษนค
 ธรรม
 เพราะ
 และ
 Mora
 Moral
 กล่าว
 มาศ
 หรือค
 เพื่อ
 โชนด

N
๖๖.3
๖๖๓๖
๒๔๑๑

งามในความบรรเทิงใจ ข้าพเจ้าหมายถึงศิลปะที่ไม่ใช่เป็นศิลปะชั่ว ไม่ใช่ศิลปะชนิดที่หมิ่นมาจิตใจ ผู้อ่านผู้ดู หรือผู้ฟังให้ ตกใจ อยู่ใน ฝ่ายต่ำ

ข้าพเจ้าฟังบทขับร้องและละครนอกวิทยุอยู่บ่อยๆ ข้าพเจ้าฟังแต่รักอาจคิดเห็นเป็นลางมรดกส่วนตัวว่า บทขับร้องบทใหม่ ละครเรื่องใหม่เป็นชนิดที่ในคำพระท่านว่า "กุศโลบายมา ออกุศโลบายมา อภัยอกุศโลบายมา" คือเป็นกุศโลบาย ออกุศโลบาย หรือเป็นกตัญญูๆ ไม่เป็นกุศโลบายหรือออกุศโลบาย เพราะฉะนั้นศิลปะที่ข้าพเจ้ากล่าวมาแต่ต้น มุ่งแต่ศิลปะชนิดที่เป็นกุศโลบาย และที่เป็นอภัยอกุศโลบาย ๒ อย่างเท่านั้น ซึ่งในภาษาอังกฤษเขาเรียกว่า Moral Arts และ Amoral Arts ไม่เอาศิลปะชนิดที่เป็นออกุศโลบายหรือ Im-Moral Arts เข้ามาวัดมด้วย ด้วยเหตุผลดังบรรยายมานี้ ท่านจึงกล่าวว่าเป็นประชาชนของประเทศชาติได้นิยมชมชอบศิลปะชนิดใหม่ ก็เป็นมาตรฐานอาจวัดได้ว่าวัฒนธรรมของประเทศชาติ นั้น อยู่ใน ระดับสูงหรือต่ำแค่ไหน

ไหนๆ ได้พูดถึงเรื่องศิลปะมาแล้ว ก็อยากจะพูดต่ออีกเล็กน้อย เพื่อแก้ความข้องใจที่มิผู้เคยถาม ว่าทำไมกรมศิลปากรจึงแต่งตั้งให้คนละคนซึ่งเป็นนาฏศิลป์แบบเก่า ไม่แต่งตั้งละคนตามลักษณะนาฏ-

หอสมุดสาขา
วังท่าพระ

ศิลป์แบบใหม่บ้าง ก็เพราะศิลปะนั้นมีสองอย่าง เปรียบเหมือนเขียน
หนังสือด้วยบรรจงและตัวหวัด เขียนด้วยบรรจงต้องฝึกหัดเขียนกันนาน
จึงจะมีความชำนาญเขียนได้ดี ส่วนเขียนด้วยตัวหวัดนั้นเอาความรวดเร็ว
เข้าว่า ชื่นชอบบรรจงบันทึกตัวก็บันทึก เพราะฉะนั้นการเขียนด้วยบรร-
จงกับเขียนด้วยหวัดจึงคล้ายกันเพราะมุ่งประโยชน์ไปคนละทาง ถ้าจะ
ว่าในทางเดียวกันด้วยกันทั้ง ๒ อย่างเหมือนกัน นั้นฉันได้นำศิลปะแบบ
เก่ากับแบบใหม่กันนั้น

นายศิลปะ แบบเก่ามุ่งเอาความงามความไพเราะในการรำการ
ร้อง จึงต้องใช้เวลาฝึกฝนกันนาน การดูนายศิลปะแบบเก่าความสำคัญ
จึงอยู่ที่งามในเรื่องรำ เนื้อเรื่องที่เด่นเป็นแต่ส่วนรอง ส่วนนายศิลปะ
แบบใหม่มุ่งให้ถูกอารมณ์คนดู ความสำคัญจึงอยู่ที่แต่งเรื่องได้ดี
การรำเป็นแต่ส่วนรอง นายศิลปะแบบเก่าเด่นซ้ำเรื่องได้ ถ้านานๆเด่น
ทีก็มีผู้อยากดู ส่วนนายศิลปะแบบใหม่เด่นซ้ำไม่ได้ได้เมื่อไปต้องเป็ดยน
เรื่องแปลกๆใหม่ๆอยู่เสมอ คนจึงชอบดูเพราะถูกใจ แค่นี้แล้วก็แล้ว
กันซ้ำอีกไม่ได้ อยากแต่เรื่องใหม่อยู่รำไป ผิดกับเด่นเรื่องรามเกียรติ
เรื่องอิเหนา ถึงให้ดูซ้ำก็ดูได้ ถ้านานๆเด่นที ความดีของนายศิลปะ

แบบเก่าและแบบใหม่มีกันคนละทางอย่างนี้ ชาวเขาจึงเขาวิ่งเขียน
 หนังสือตัวบรรจงและเขียนหนังสือตัวหวัดเข้ามาเปรียบ เที่ยงหน้าคน
 เขียนหนังสือตัวบรรจงได้น้อยเต็มที่ ถ้าไม่มีใครฝึกฝนตั้งชื่อเอาไว้ คือ
 ไปจะหาคน เขียน หนังสือ ตัว บรรจง งาม ๆ ในเอกสาร ที่สำคัญ ๆ ที่ยัง
 ต้องการกันอยู่ในต่างโอกาสก็จะหาไม่ได้ ถึงหาได้ก็เขียนไม่ได้ ไม่
 ได้งานถึงขนาดเหมือนแต่ก่อน เหตุฉะนั้นที่กรมศึกษาธิการตั้งโรงเรียน
 นาฏศิลป์ขึ้น ก็มุ่งประสงค์โดยนับเป็นทำนองเกี่ยวกับทุกจำพวกมาน คือ
 สอนวิชานาฏศิลป์และดุริยางค์ศิลป์แบบเก่าของไทย ให้มีความเชียว
 ชาญและรักษาแบบแผนอันดีงามซึ่งเป็นมรดกของเอาไว้ไม่ให้เสื่อมสูญ
 และในคราวเดียวกันก็สอนวิชาตามแบบใหม่ ประกอบไปด้วย เพื่อให้
 ความคิดเห็นกว้างขวางออกไป เพราะสมัยนี้เป็นหัวเดียวหัวต่อ ทแบบ
 วิชเก่ากับใหม่กำลังเผชิญหน้ากัน จะเห็นจริงไม่ให้มาเผชิญหน้ากัน
 ก็ไม่ได้ ด้วยเป็นธรรมชาติของโลกซึ่งหมุนก้าวหน้าอยู่เสมอ ถ้าหยุด
 ก้าวก็ตายคือสูญ ถ้าก้าวเร็วเกินไปก็ตายเหมือนกัน คงกลายเป็นอัน
 ไม่ใช่ของไทย เพราะฉะนั้นจึงต้องส่งเสริมและบำรุงให้กลมกลืนกันทั้ง

ต้องแบบ อันเป็นเรื่องจะต้องพุดกันมากจึงจะของดีไว้ก่อน

โดยเหตุที่วิชาชั้นปริญญาตรีและตรียางค์ตรีปัจักก้อยู่ในวงแคบ ถ้าไม่มีโอกาสได้แสดงในวิชาชั้นของคณศตต่อไป ก็ไปประกอบอาชีพอื่นไม่ได้สักดอก เพราะขาดวิชาสามัญซึ่งเป็นพนคความรู้นี้ไม่ว่าในวิชาชั้นใด โรงเรียนนาฏศิลป์ของกรมศิลปากรจึงสอนคความรูวิชาสามัญควบไปด้วย แต่ไม่ใช่ชนิดจับปลาของมือ เพราะร่ำย่ว่าถ้าทำเช่นนั้นก็เป็นผิดเอาอะไรคืออย่างไหนก็ได้สักอย่าง เหตุนี้ในชั้นคณศตของโรงเรียนจึงสอนหนักไปในทางวิชาสามัญมากกว่าวิชานาฏศิลป์ ไปสอนหนักเอาทางวิชานาฏศิลป์หรือตรียางค์ตรีปัจักก้อยู่แต่แต่ต้นต้นต้นของเด็ก เมื่ออายุขึ้นสูงขึ้นไป เพราะางจะนคต่อไปในไม่ช้าถ้าไม่มีอะไรมาทำให้คิดขด ก็หวังได้แน่ว่าจะได้คณศตบรุษใหม่เป็นส่วนมาก ซึ่งมีความรูวิชาสามัญมระดับสูงกว่าคณศตบรุษเก่า นี้เป็นเรื่องเป่าแคว แต่เป็นเป่าเมอได้ลงมือทำแล้วแควร์แล้วว่าจะได้มคจริงจึงเพียงไหนด้วยประการฉะนี้.

ร้องรำทำเพลง

ของ

อธิบดีกรมศิลปากร

พระท่านว่าคนเกิดมามีกรรม เพราะต้องเผชิญโลกต่อสู้กับ
เหตุต่าง ๆ ตรว้อยแปดพันประการ อย่างหนึ่งเราต้องสู้กับความหิว
เราจึงต้องไถ่ต้องหว่านต้องทำการเพาะปลูกพืชผล เพื่อเอามาหล่อ
เลี้ยงร่างกายของเรา แล้วเราจึงต้องแสวงหาเครื่องนุ่งห่มและที่อยู่
อาศัย เพื่อเป็นเครื่องกั้นหนาวกันร้อนและเป็นที่พักผ่อนร่างกาย ถ้า
พูดรวม เราทุกคนต้องทำงานจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อให้ได้สิ่ง
ต้องการอันจำเป็นแก่ร่างกาย เรื่องมันเป็นอย่างนี้แหละ ข้าพเจ้าจึง
กล่าวมาข้างต้นว่า เราต้องเผชิญโลกต่อสู้กับเหตุต่าง ๆ มีความหิว
กระหายและความจำเป็นของร่างกายของตน หมัดกั้นเพียงเท่านั้นหรือ
เปล่าเลย

คนเราไม่มีร่างกายอย่างเดียวกัน มีใจครองกายครองชีวิตออก
 ต่อหนึ่ง ข้าพเจรรู้ว่า ข้าพเจ้าเป็นข้าพเจ้าแต่ละท่านก็เป็นท่าน ไม่ใช่
 ท่านเป็นข้าพเจ้า หรือข้าพเจ้าเป็นท่าน ท่าน และ ข้าพเจ้าต่างก็มี
 ความรู้สึกว่าอะไรคือไรชั่ว อะไรเป็นบุญหรือเป็นบาป อะไรงาม
 หรือไม่งาม เพราะหรือไม่เพราะ ซึ่งทงนั้นอาจมีต่างกันเพราะด้วยสิ่ง
 แวดล้อม และอุปนิสัยจิตใจของตนเองมาแต่ด้วย การศึกษาอบรมไม่ติด
 เทียมกัน ดังที่ข้าพเจ้าเคยกล่าวมาแต่ครั้งก่อน เพราะฉะนั้นใจจึง
 เป็นส่วนหนึ่งและเป็นส่วนสำคัญจากร่างกาย ซึ่งต้องการอาหารหล่อ
 เลี้ยงด้วยความจำเป็น ไม่แพ้ไปกว่าความจำเป็นทางร่างกาย สัตว์ทั้ง
 หลายนับว่าควายเป็นคน มันมีความต้องการด้วยความจำเป็นในทางร่าง
 กายก็อย่างเดียวกับมนุษย์ เพราะมนุษย์ก็เป็นสัตว์โลกด้วยเหมือนกัน
 ใจและควายเมื่อหมดความจำเป็นทางร่างกายแล้ว มันก็พอใจอยู่เพียง
 นั้น ไม่กระตือรือร้นที่จะแสวงหาอาหารมาบำรุงทางจิตใจ ให้เป็น
 สัตว์ที่คิดงามเห็นงามและประพฤติงาม เหตุฉะนั้นความจำเป็นของควาย
 ควายมันและเบนอน้อย่างใดก็อย่างนั้น ไม่มีกาวหนา ถ้าจะมีกาวหนาก
 แต่ทางร่างกายอย่างเดียวกัน ส่วนจิตใจของมันแม้จะไม่ปรากฏว่ามี

ความก้าวหน้าเรื่อยเหมือนมนุษย์ คนกับสัตว์ก็แตกต่างกันที่ตรงนั้น ที่
 ชาวเจ้าว่ามานี้ เป็นความคิดเห็นล้ำมัยในแง่ของมนุษย์ ส่วนวิ
 ความมันจะคิดเห็นในแง่ของมันขัดแย้งอย่างไรบ้างข้าพเจ้าไม่ทราบ

ก็แหะอาหารสำหรับห้อยเคียงจิตใจให้มีความเจริญวัฒนา
 เพื่อให้เป็นผู้คดงามเห็นงามแต่ประพฤติงามคืออะไร ดังนั้นก็ขอความ
 วิชาทางวิทยาศาสตร์และทางศิลปะ วิทยาศาสตร์เป็นความรู้ทางเหตุผล
 ข้อเท็จจริง ส่วนศิลปะเป็นความรู้ที่ทางดงาม ความรู้ทั้งสองอย่างนี้
 ก็เหมือนสิ่งทั้งหลายนในโลก เมื่อมันอยู่ตามคำพังของมันก็ไม่มีคมขว
 คอเมื่อมนุษย์นำเอามาใช้ให้ปรากฏเห็นผล จึงจะมีโอกาสเอามาเปรียบ
 เทียบกันได้ว่าดีหรือชั่ว ถ้านำเอามาใช้ในทางที่ถูกต้องก็เป็นคุณ ถ้านำเอา
 ไปใช้ในทางที่ผิดก็เป็นโทษ โลกเราเจริญก้าวหน้ามาถึงทุกวันนี้ และ
 โลกที่เจริญแล้วกลับซดตง ก็เพราะมนุษย์เป็นศอการนำเอาความรู้ทั้ง
 สองอย่างไปใช้ผิดทาง อย่างตอขึ้นไกลเลย ท่านคหรือฟ่งการแต่ง
 ละครอนแต่การขับร้องแล้ว ท่านมีความรู้ดีอย่างไร ถัดหรือฟ่งแล้ว
 ทำให้เพตนิใจบรรเทิงใจ ทำให้จิตใจของท่านผ่องแล้ว ก็จัดได้ว่า
 เป็นอาหารทางใจที่ดี ถัดหรือฟ่งแล้วแม้จะเพตนิใจ แต่จะทำให้จิตใจ

ใจของท่านกำเริบไปในทางกามกิเลส บ่อใจท่านให้ตกต่ำโดยไม่รู้จัก
 คว ^{๕๗} กัดคิดว่า เป็นอาหารที่แสดงแก่จิตใจ อนที่จริงเรื่องดีหรือชั่วอย่าง
 ๕. ^{๕๘}
 นทานกรวด

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และศิลปะทั้งดั่งอย่างนี้เกี่ยวพันกันอยู่
 แยกไม่ได้ ถ้าท่านเห็นว่าวิทยาศาสตร์เท่านั้นที่ทำความเจริญให้แก่
 มนุษย์ชาติ หรือคิดเห็นว่าศิลปะเท่านั้นที่ทำความเจริญให้แก่มนุษย์ชาติ
 ต่างไม่ต้องอาศัยกัน ก็เป็นความเห็นที่แปลก เป็นจำพวกความเห็น
 ของผู้ซุ่มรังด้ก ซุ่มรังด้กดังไปมากเท่าใด ตัวก็จมด้กดังไปมาก
 เท่านั้น เคยเห็นคับแคบอยู่เฉพาะแต่ในเรื่องนั้น มองไม่เห็นข้างบน
 เป็นอย่างไรบ้าง ถ้ามีแต่ความรู้ชนิดหรือชอบแต่ทางไหน ก็อาจเห็น
 แต่ทางนั้นว่าดี เปรียบเหมือนมือกับตีน จะว่าอย่างไรนั้นด้กด้กกว่ากัน
 นั้นไม่ได้ มันต้องมีอยู่ด้วยกัน ถ้าขาดด้กอย่างใดก็เป็นคนที่ไม่ด้ม-
 บูรณณ์นั้น ว่าถึงฝ้ายร่างกายกับจิตใจหรือว่าถึงฝ้ายรูปธรรมหรือ
 นามธรรมกณณ์นั้น มันต้องมีให้พอเหมาะกันจึงจะเกิดความเจริญ
 ด้กด้กขึ้นได้

ข้าพเจ้าจะไม่กล่าวถึงคุณประโยชน์ของวิทยาศาสตร์ เพราะ

เลยกว่าไว้ในที่อื่นแล้ว ในที่นี้จะกล่าวถึงคุณงามความดีของศิลปิน
 โปรดอย่าเข้าใจผิดไปว่าศิลปินคือสิ่งที่คิดแล้วทำให้กำเรียบจิตใจ ดัง
 เหล่านี้เป็นศิลปินเหมือนกัน แต่เป็นศิลปินชั้นต้นที่ข้าพเจ้าเคยกล่าว
 ไว้แล้วว่า เป็นศิลปินเอกศตวรรษมา ศิลปินที่ดังมาขัดเอาจิตใจผู้ฟัง
 ให้ชื่นง่วนใจ เป็นอยู่อย่างกตางๆ ไม่ดีไม่ชวกม เป็นอยู่อย่างเดียวกับ
 วิชาศาสตร์ทมิฬหงดและชดเหมือนกัน มีอยู่ทีเจตนาของผู้สร้างผู้
 แสดงและผู้ชมผู้ดูและผู้ฟัง มากกว่าอยู่ที่ตัววิชาศาสตร์และ
 ศิลปิน ข้าพเจ้าเองเคยลงน่นเทให้มานาน ว่าเหตุไฉนภาพศิลปินของ
 ผู้สร้างนิยมวาดภาพคนเปลือย แม้จะแต่งการแต่งการรำก้มชอบ
 ทำให้เห็นวามๆ หวามๆ เส่ที่อนใจผู้ดู เราเห็นอย่างนกกมอยู่บางที
 จะตองนึกว่าเป็นของดีๆ ของเขา เขาเป็นชาติที่เจริญไม่ว่าอะไรที่เป็น
 ของเขาเป็นของดีๆ ทงนนั้น คิดอย่างนั้นแล้วเราก้เอาอย่างเขาบ้าง จะ
 ได้มีความเจริญทันเทียมเขา ชื่นนิยมยินดีแต่ของเราช้าๆ ชากๆ มันจะ
 มีความก้าวหน้าครั้งไหน แต่ล่มนึกไปว่า ของเขาไม่ใช่จะมีแต่ของ
 ดีเสมอไป ของไม่ดีของเขาก็มีเหมือนกัน มีแต่คนนึกตองมีชวอย่าง
 เดวตามตามส่วนของมันเหมือนกัน ของใหม่ใช้ใช้ของดีเสมอไป หรือ

ของเก่าไม่ใช่ของดีเสมอไปเช่นเดียวกัน นี่เป็นคำกล่าวของกูดเฟริงคน
 หนึ่งซึ่งข้าพเจ้าจำได้ แต่ใจความในต้นเขาหมายความว่า ไม่ว่าจะ
 ของใหม่หรือของเก่ามันมั่งคั่งและดี ในเรื่องภาพศิลป์และนาฏ-
 ศิลป์ของเขาก็มีอย่างนี้ ฟริงเชื่อว่าชาวตะวันตกนำเอาแต่ของใหม่ที่
 มีราคาต่ำราคาถู ซึ่งเขาเรียกในภาษาของเขาว่า Cheap modernism
 ไปเผยแพร่ให้แก่ชาวตะวันออก ชาวตะวันออกจำนวนมากก็คิดว่าเขามา
 เป็นตัวอย่างของคน ทั้งของเก่าที่ดี ๆ ของชาติตนเดี่ย ก็คนมันเหมือน
 กันเป็นชาติเดียวกันเมื่อไหร่ ทำไมไม่เอาอย่างที่ดี ๆ ของเรามาจัด
 แปลงแก้ไขให้เข้ากับจิตใจของเราบ้าง และทำไมเขาไม่เอาอย่างที่ดี
 ๆ ของเขามาให้ชาวตะวันออกบ้าง ที่จริงเขาเผยแพร่อย่างที่ดีให้
 เหมือนกัน และเราก็เอาอย่างที่ดีมันเหมือนกัน แต่ว่าชนิดที่มีราคา
 ต่ำเป็นธรรมดาย่อมซื้อขายคดอง เป็นเรื่องของพาณิชย์โยบาย
 มากกว่าเป็นเรื่องของศิลป์

ข้าพเจ้าอยากจะอธิบายถึงเรื่องภาพเปลี่ยนซึ่งเป็นภาพศิลป์ของ
 ฟริงอย่างที่ดีของเขาว่าดีอย่างไร ถึงกับวาดเขียนไว้ที่ผนังในสถานที่
 ที่กิดดีทซ์ของเขาก็มี แต่ต้องขอประทานโทษงดไว้ก่อน เพราะเป็น

เรื่องพูดกันเล็กๆ น้อยๆ ไม่ได้ ถ้าท่านต้องการทราบเอาใจพูดกันทีหลัง ขึ้นนามากดาวไว้ในทันทีจะทำให้เรื่องตกตงพูดกันผิดจังหวะของเรื่องไป

ข้าพเจ้ามีความเห็นว่างานใดเพื่อทำให้มนุษย์มีความเจริญก้าวหน้า มีแต่การสร้างไม่ใช่การทำลาย งานหนักเป็นงานที่ชอบซึ่งมนุษย์ควรประกอบ ว่าในส่วนงานอันเกี่ยวกับศิลปะเป็นงานที่ช่วย ก่อและคิดฝันคือผู้ซึ่งประกอบการงานอย่างนี้ เป็นงานที่ทำให้มนุษย์ได้รับแต่ความบรรเทิงเป็นสุขใจ ไม่ทำให้ใครได้ทุกข์ได้รับความเดือดร้อน ถ้ากวีและศิลปินเป็นผู้ที่มโนอยู่ในอุดมคติของคนไม่ตระหนัหรือหวงความรู้ และไม่นำเอาความรู้และความรู้ลึกของตนไปใช้ที่ผิดทาง ก็จัดว่าเป็นกวีและศิลปินที่ดี ศิลปินมีมากอย่างตั้งใดที่มนุษย์สร้างขึ้นมาขึ้นไม่ใช่เป็นเองโดยธรรมชาติ เพื่อมุ่งไปในทางงามตาหรือเพราะหึกเป็นศิลป์ ทั้งนี้ ข้าพเจ้าคิดว่า อย่างกว้างๆ และในจำพวกศิลปินต่างๆ เหล่านี้ศิลปินเกี่ยวกับเรื่องร้องรำทำเพลงอยู่ด้วย ซึ่งในทันทีข้าพเจ้าจะแหวกพูดแต่เฉพาะเรื่องละคร

ตะคองของเราซึ่งเป็นแบบเกมี่ต้องชนิด “คือตะคองใน

หมายความว่า ตะคองหลวงในพระราชฐาน กับตะคองนอก หมายความว่าตะคองของคนภายนอกพระราชฐาน วิธีเล่นต่างกันไปเล็กน้อย ตะคองในหนักไปทางเจ็ดด้วยระบำมาก ร้องรำซำๆ เอาแต่ฟังไพเราะและดูงามเป็นประมาณ ส่วนตะคองนอกนั้นร้องรวบรัด เอาแต่ให้เรื่องดำเนินไปเร็ว ไม่ประจบในการร้องไพเราะและดูงาม ซ้ำเล่นก็คิดกลไปในตัวด้วย ทั้งนี้เป็นด้วยคนภายในพระราชฐาน เข้าใจของที่ดีงาม ส่วนคนภายนอกนั้นชอบแต่สนุกเฮฮา ถ้าเล่นให้ดูงามๆ ก็เบื่อใจ แต่มีผิดกันอยู่ที่ตะคองนอก ตัวตะคองร้องเองแล้วดูน่ารัก เข้าใจว่าเป็นแบบเดิม แต่ตะคองในมีคนเดียวร้องแทนตัวตะคอง เห็นจะเป็นด้วยหากว่าร้องเองแต่เหนื่อย ทำให้รำงามไม่ได้ แต่ภายหลังตะคองนอกก็มีคนเดียวขึ้น อย่างตะคองในเหมือนกัน เพราะเจ้านายท่านทรงจัดให้หัดมหาดเล็กเล่นตะคองทอดพระเนตร ท่านให้ถ้อยอย่างตะคองในมาหัดทุกอย่าง ด้วยรู้สึกในพระทัยว่าทางนั้นเป็นทางดี แล้วตะคองนอกที่ไม่ใช่ของเจ้านาย อยุ่ยากจะคิดจำถ้อยไปทำบ้างแต่ต่างอย่าง ที่ไม่ชัดซ้องแก่ทางหากินของเขา

การเดินตะคองนอกจึงเป็นวิธีเดินตะคองในเข้าไปหลายอย่าง แต่ก่อน
 นั้นตะคองเป็นผู้ชายเดินทงนิน เข้าใจว่าเป็นแบบเดิมมาเช่นนั้น ดูก
 ไม่มีอะไรขัดข้อง มีแต่ตะคองในเท่านั้นที่หัดให้ผู้หญิงเดินเป็นการ
 ทำแผลง แต่แล้วตะคองนอกผู้หญิงก็เขาเดินบ้าง มีทั้งผู้หญิงล้วน
 และผู้หญิงปนกับผู้ชาย

ตามทักถ้าวมานี้ ถ้าวาจำเพาะแต่การรำที่เป็นหัดก็มาแต่เก่า
 ก่อน แต่มาเวลานี้ยังมีตะคองชนิดต่าง ๆ มากขึ้น เช่น ตะคองคึก
 คำบรรพ์ ตะคองรำ ตะคองร้อง ตะคองพูด ตะคองพูดตั้งดำเป็น
 คน ข้อความข้างต้นนี้ ข้าพเจ้าได้ทราบมาจากท่านผู้ใหญ่เมตตาเล่า
 ให้ฟัง แต่ที่ท่านยังเมตตาอธิบายให้ฟังถึงเรื่องการแต่งนางาคีตปว่า
 “การเดินจะดีหรือไม่ดี ไม่ได้อยู่ที่คน ๆ เดียว ความดีอยู่ที่
 คนเดินมีด้ามก็ครั้งแก่กัน เห็นตัวอย่างมาหนักแล้ว เช่นการรำ ตะคอง
 หนึ่งมีตัวเดินด้อยควหนึ่งจนมีโรงอินทยา คิดอธิบายเกลียดกลม
 เขาตะคองตัวนั้นไปเข้าโรงตน นี้กว่าตะคองโรงเดิมจะยุบยากแต่
 โรงตนจะเฟื่องพั้ง แต่เปล่าเลย โรงเดิมเมื่อถูกแย่งคนดีไปแล้ว
 ก็เกิดตัวดีใหม่ขึ้น ไม่กตกทำอะไรไป โรงที่เกลียดกลมเขาคนดีไปได้
 ก็ไม่คชน คนดีกลับดับช้อสูญหายไปเสียด้วยซ้ำ นี้ จะว่าเป็นด้วย

อะไร ต้องว่าเป็นด้วยสำนึกครั้งแห่งดวงตะคอนหมัดด้วยกันทั้งโรง
คือต่างช่วยอุดหนุนซึ่งกันและกัน โดยธรรมชาติบุคคลผู้เดียวจะดีไปไม่
ได้นอกจากได้เพื่อนอุดหนุน การทำเพลงก็เคยเห็น ท่านผู้มีบุญท่าน
จิตเหวดวันแต่กร ๆ ทศของระนาดดีเข้าคัมภีร์มกน นึกว่าจะได้ฟังดีหรือ
แต่เปล่าเลย ลืมพาทยวงเล็ก ๆ ก็ไม่ได้ เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น เหตุที่
ท่านครุท่านไปซึ่งดกนเดีย จะเอาชนะกันเองที่ในวงของท่าน นึก
คือขาดสำนึก วงเด็กที่ฟังดกว่ากเพราะว่าเด็กเหต่านเป็นสำนึกไม่
แก่งแย่งกัน อุดหนุนซึ่งกันและกัน การปรารภนาจะอดคิดว่าดี ช่ม
กันเองในวงในพวกนนี้เป็นของแต่ดังที่สุด”

ซบไม้

เรื่องซบไม้ก็จะต่างออกไป ได้อาศัยเก็บความจากพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพบ้าง จากความรู้สึกเห็นของผู้เขียนเองบ้าง ผู้ลุ่มกั้น ฉะนั้นคนใดที่ทันทเห็นว่ามีผิดพลาด โปรดเข้าใจว่าเป็นของผู้เขียนโดยฉะเพาะ

คำว่า “ซบไม้” เป็นชื่อเรียกที่แยกออกได้เป็น ๓ อย่าง คือ เป็นชื่อวงดนตรีอย่างหนึ่ง เป็นชื่อกาพย์อย่างหนึ่ง และเป็นชื่อเพลงออกอย่างหนึ่ง

วงดนตรีที่เรียกว่าซบไม้นั้น มีคนซบดำเนินำตามบทกลอนคนหนึ่ง, คนตีซอสามสายคลอเคียงตามทำนองซบ และตีเพลงในระหว่างจบบท ให้คนซบมีเวลาพัก คนหนึ่ง, กับคนโกวณิศาจารย์ประกอบจังหวะอีกคนหนึ่ง, รวมเป็น ๓ คนด้วยกัน. วงดนตรีที่เรียกว่าซบไม้ เป็นของโบราณที่ไทยเราถือว่าเป็นของสูงศักดิ์อย่างหนึ่ง จึงมีแต่ของหลวงเท่านั้น และแม้แต่งานหลวงที่จะมีซบไม้ ก็มิได้ในงาน

ซึ่งเป็นกรมโกษาชั้นสูง เช่น กรมโกษาพระมหาเศวตฉัตร กรมโกษาเจ้า
ฟ้า และกรมโกษาข้างเผือก เป็นต้น, หากเป็นงานกรมโกษาเพียงชั้น
สามัญ กรมโกษาชั้นต่ำ ซึ่งยังถือเป็นประเพณีมาจนครบเท่าทุกวันนี้
เข้าใจว่าในสมัยก่อน เห็นจะเป็นเครื่องจับกดขี่ในเวลาบรรทมอีก
อย่างหนึ่งเป็นแน่ เพราะในพระราชนิพนธ์บทตะคอนเรื่องอิเหนา ตอน
อุณากัรรณประทับบรรทมอยู่ในค้ำหนักสวนแห่งเมืองกาหลิง บทที่
พวกกิดาหยันจับร้องก็ว่า—

พระเอยพระยอดฟ้า

พระสันทินทรายูบนที่

ทรงสดับขับไม้ไม้ไทร

ขอส่งเสียงจำเรียงราย

เชิญพระบรรทมส่งดาว

จะกดอวดนอนนอนมกดอวดวาย

ให้ไพเราะเสนาะใจสบาย

พระฤาสายจงไถยาเอย

บทร้องบทนี้ สมัยหลัง ๆ ต่อมา ได้นำมาใช้ร้องเป็นทำนอง
เพลง เขมรกับแก้วทางสักการ

กับในเรื่องพระอภัยมณี ตอนพระอภัยมณีหลงรูปนางตะเวง
ของสุนทรภู่ก็ว่า—

พอพบคำยาของกตองกระหึ่ม ประโคมक्रमครนครั้นนั้นไหว
นางสำหรับขบร้องทำนองใน ก็ทำหับขบไม้ไม้ไหร่
บรรทมพุ้งวงเวงด้วยเพลงกล่อม ประดำเนินช่อมดังคดทงคดด้
จวนจะหลับกดับเห็นรูปนารี อยุรมทไ้ยาคันประหลาดใจ

วงดนตรีที่เรียกว่า “ขบไม้” นี้แหละ เป็นคนทางที่จะวิวัฒนาการมาเป็นวงเครื่องสายไทยแต่ระมโหร้อย่างในทุกวันนี้ แต่ความประสงค์ที่จะกล่าว มีเพียงเรื่องขบไม้ จึงจะเว้นมิกล่าวถึงเรื่องอื่น เป็นส่วนตำนานมโหรี่เสีย จะกล่าวแต่เฉพาะเรื่องขบไม้ต่อไป

ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า วงขบไม้ มีคนขบตำนำคนหนึ่ง คนสี่ชื่อตามลำยคนหนึ่ง กับคนโกวมนั้นเกาะว้ออกคนหนึ่ง รวมเป็น ๓ คนด้วยกัน แต่โดยคำหรือบทคนขบ ขบนั้น เป็นบทกวีที่มีลักษณะบังคับต่างกับบทกวีอื่น ๆ เรียกเป็นชื่อเฉพาะว่า “กาพย์ขบไม้” ลักษณะของกาพย์ขบไม้ คล้ายกับกาพย์สุรางคนางค์ คือ มีวรรคละ ๔ พยางค์เหมือนกัน และสัมผัสก็คล้ายคลึงกัน แต่มากกว่ากาพย์สุรางคนางค์ ๒ วรรค บทหนึ่ง ๆ จึงเป็น ๘ วรรค ๓๒ พยางค์ ในหนึ่งร้อยจินตามณของพระโหราธิบดี วางกฎเกณฑ์กาพย์ขบไม้ไว้ว่า

“ขมิ้นไม้กำหนดอักษรสังคำ และนิยมให้กตอนค้องกันคัจบังคัมกำหนด
หนึ่ง ควรแต่งแต่บท” กับยังมีโคลงเรียกว่า โคลงกำกับขมิ้นไม้ อยู่
ท้ายกาพย์ อีก ๒ บท อธิบายกฎเกณฑ์ไว้ว่า “อันโคลงกำกับขมิ้นไม้
กำหนดแต่ไม้โท อันไม้บทหนึ่งที่ย้ายขึ้นไปได้อักษรหนึ่ง มิได้
กำหนดไม้เอก และนิยมให้กตอนค้องกัน คัจบังคัมกำหนดหนึ่ง ควร
แต่งแต่บท” และคำที่ ๕ วรรคหนึ่งของโคลง ต้องรับสัมผัสกับคำ
สุดท้ายของกาพย์ ได้ให้ตัวอย่างกาพย์และโคลงกำกับขมิ้นไม้ไว้ดังนี้—

จักแสดงพระเดช	องค์ไทนฤเบศ	เป็นเกล้ากรุงศรี
ผ่านเทพอยุธยา	เรื่องพระเดชา	ทวาทองธรณี
อันตรายไฟ	บอจราว	ด้วยพระสัมภาร
ท่านได้ไปปราบ	เกรงพระอานภาพ	ทั่วทุกทิศาร
ท้าวราชนครเศศ	ทงบัจจันตประเทศ	บเคยบันดาต
ถวายนสุวรรณมาตย์	ทงบรรณาการ	มากราบถวายนเมือง
พระเกียรติรุ่งพุ่งเฟื่อง	ภาษา	
ทั่วถ้วนทุกทิศา	นอบน้อม	
ทรงนามไทเอกรา	ทศรถ	
กระษัตริมาชนพร้อม	บเวณสักคน	

เดชพระบารมีถ่ม	อนันต์
จกนับด้วยกบักตบ	ฤาได้
ดมภาวภูตแต่บรรพ์	นานก
ยังมาเพิ่งเพิ่มได้	กราบเกล้าโมทนา

นอกจากบัญญัติแต่ละตัวอย่างในหนังสือจินตามณีนันต์แล้ว กาศย์
 ฆบไม้อื่น ๆ ที่ได้แต่งขึ้นในชั้นหลังก็มิได้จะได้ดำเนิน ตาม บัญญัตินั้น
 เป็นต้นว่า กาศย์หรือโคลงก็ไม่แน่ว่าจะจบลงด้วยบทคู่ บางทีในบทคี่
 ก็จบลงได้ และโคลงที่ว่าเป็นโคลงกำกับฆบไม้อันจะต้องอยู่ท้าย
 ต่อจากกาศย์ ก็กลายเป็นโคลงนำ เช่นเดียวกับเหเรือ หรือ กาศย์ห่อ
 โคลง ไป

ฆบไม่ว่านำในงานพระราชพิธีสมโภช ในสมัยโบราณจะเป็น
 เช่นไรไม่ทราบแน่นอน แต่ที่ปรากฏในชั้นหลัง เช่นสมโภชพระ
 มหาเศวตฉัตร ในงานพระราชพิธีฉัตรมงคล กัด หรือสมโภชข้าง
 เดือนในงานพระราชพิธีชงพระวาง กัด เริ่มต้นด้วยพราหมณ์อ่านมนต์

ลัดุดั้งเวเ ๔๓๑ เป็นกำหนดก่อน การอ่านฉันทนทกษเวตาเกือบชั่วโมง
 จังจะจบ ครมจบลัดุดั้งเวเแต่้ว พราหมณจิงเบิกเวเเวเเวเเวเเวเ
 ในขณะทักาดังเวเเวเเวเเวเเวเ เป็นเวเตาตงม้อขบไม้ และขบไปจน
 เวเเวเเวเเวเเวเเวเเวเ ๓ รอบ จังจะหยุด วิธขบนั้น เป็นทำนองซ้าๆ
 ดักษณะของทำนองคล้ายกับอ่านโคตง เกริ่นให้เรื่อและพากย์โชน ๓
 อย่างผสมกัน ซอสามสายก็กลดไปกับเสียงร้อง และบันฑิตะวักโกว
 ประกอบจิงหะไปตลอดเวตา เมื่อคนขบๆจบไปค่อนหนึ่ง ซอสาม
 สายก็ทำเพลงแซก เช่น ตำรุกรบ้าง เหาะบ้าง ด้นเพลงซอแล้ว คน
 ขบก็ขบค่อนต่อไป ดังนี้

เนื้อเรื่องทขบ แดเคิมทศยจะใช้กาพย์เวเเวเเวเเวเเวเเวเเวเเวเ
 กัหากรบขบไม้ แดในลัมยกรวงรัตนโกสินทรน ถ้าเป็นงานลัมโยช
 ซ้างเผือก ก็คงจะได้แต่งบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
 งานอื่นๆคงใช้แต่กาพย์ขบไม้ เรื่องพระรถเสนเรื่องเดียว เพราะ
 เป็นคำถวายเป็นช้อยในกาพย์เวเเวเเวเเวเเวเเวเเวเเวเเวเเวเ
 น คณะขบเป็นลัมยช้อยเขียนค้วหรดาด มีม้ออาดักษณครังรัชกษท
 ซึ่งเข้าใจกันว่าเป็นคณะขบหรดวง ด้านวงกตอนและถ้อยคำที่ใช้ แต่ง

ให้เห็นว่า เป็นวรรณคดีแต่งขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ไม่สามารถกำหนดได้ว่า แต่งในรัชกาลไหน วิชิต์แต่งก็แต่งอย่างโคลงนำ ซึ่งเป็นโคลงกระทู้ แล้วดำเนินกาพย์ โดยยกเอากระทู้ของโคลงนั้นมาขึ้นต้นคือไป จนจบตอน ดังตอนหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า "ชนเรือนหลวง" มกระกว่า "ชนคางนงเมอง" ดังนี้ -

ชน	เกษเกษเกาสัง	เสวยส่วสดี
คัง	สุพรรณรายรัตน์	เพริศแพร้ว
นัง	ในวรเศวตรัต	เฉลิมโลกย์
เมอง	บพิตรพระแก้ว	แดนจกเกษม
ชนคางนงเมอง	แท่นทองรองเรือง	ดีชกรัปรัดประม
เมองกว้างช่างหลาย	ตลกขุนมุดนาย	ชยเย็นเบบเกษม
ยินดีปรัดประม	วิโรจน์โอชเฮม	ทงหลายตวยอกร

ต่อไปนี้ก็มีกระทู้โคลง เช่น ข้าสาวชาวแม่, น้ำไหลไฟดับ, บลนเวศมาศรา, เต็ดก้านรวนใบ, ใต้ถามความดับ, ดึกคืนคืนนอน, ปล้ำปลุกปลุกนัง. แล้วก็แต่งกาพย์ประกอบเหมือนดังกระทู้คนที่ใดกล่าวมาแล้วทุก ๆ บท จึงเข้าใจว่าคงจะแต่งในสมัยหลังห่างจากที่

พระโหราธิบดีได้บัญญัติกฎเกณฑ์ไว้มาก เพราะถ้าเป็นในระยะใกล้ ๆ ใครเลยจะบังอาจนอกบัญญัติไปจนถึงตรงกันข้ามเช่นนั้นได้

กาพย์และวิชาการที่ชบอย่างนี้ เหตุใดจึงเรียกว่าชบไม้ เป็นดังที่นางสังข์ย ในด้านเพลงคนตรี ก็มเพลงชื่อ "ชบไม้" เหมือนกัน แต่ยังมีเพลงอีกเพลงหนึ่ง ซึ่งเป็นเพลงคู่กัน ชื่อว่า "ชบนก" เมื่อบรรเลงเป็นเพลงดับ จะอยู่ก่อนเพลงชบไม้เพลงหนึ่ง จึงเป็น "ชบนก ชบไม้" เมื่อพิจารณาทางด้านชื่อเพลง คู่ก็พอจะเห็นวาง ๆ ว่าคงเป็นชบชมนก และชบชมไม้ หมายความว่าพรรณาในเรื่องนก หรือเรื่องไม้ คำว่าชมนกหรือพรรณานกเรามากไม้คือยพุด เป็นอนนวารุกันเอง เช่น แห้วเทศน์พรรณาถึงภูเขา ต้นไม้ นกและถ้ำ เราเรียกว่าแห้วเขา แห้วไม้, แห้วนก และแห้วถ้ำ. ฉะนั้นคำว่าชบไม้ในกถเป็นชบชมนกเอง

กาพย์และทำนองที่เรียกว่า ชบไม้ นี้ แต่เดิมคงจะมีไว้สำหรับกล่อมถวายเป็นเวลาบรรทม (ดังอุทาหรณ์ในเรื่องอิเหนาและพระอภัยมณี ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น) และบทชบกล่อมเวลาบรรทมที่ใช้กาพย์ชบนี้ ครั้งแรกก็คงจะกล่าวพรรณาแต่ในเรื่องชมนกป่าเขาถ้ำนาไม้ต่าง ๆ เท่านั้น จึงทำให้เรียกกันติดปากว่า ชบไม้ ภายหลังเมื่อความเคยชินเกิดขึ้น

จนผู้ควบคุมดูแลกลายเป็นชื่อของภาพยนตร์ และวงดนตรี ชนิดนี้ไป
ถึงแม้จะขบถด้วยเรื่องอื่นก็เรียกขบไม่ แต่คงมีมาก่อนที่พระโหราธิบดี
จะได้แต่งกฎบัญญัติไว้ในหนังสือจินตามณีแล้ว

เมื่อวงดนตรีและภาพยนตร์ขบไม่เป็นที่ของสูงสำหรับขบกับกลุ่มถวาย
เวลาดนตรีแต่โบราณ คือมาพร้อมกันนั้นว่าเป็นของสูงสำหรับพระ
มหากษัตริย์ก็ต้องกลุ่มขบขบ จึงใช้ขบไม่เป็นที่ขบกับกลุ่มเช่นเดียวกับ
กัน และเรายังเรียกกันอยู่ว่า "กลุ่ม" เช่น กลุ่มช่าง กลุ่ม
เศวตฉัตร เป็นต้น แม้ในเขตทรงพระเครื่องใหญ่ (คือคติม)
ของพระเจ้าแผ่นดินและกรมพระราชวังบวร ก็เคยใช้ทำนองขบไม่ขบ
กลุ่มถวาย แต่โดยมากบทที่ขบมักเป็นภาพยนตร์ชนิดอื่น ไม่ใช่ภาพยนตร์
ขบไม่ คือ ๆ มาภายหลังจึงได้เปลี่ยนเป็นอ่านฉันทะเรื่องต่างๆ เช่น
ฉันทกนิร เป็นต้น แล้วจึงเปลี่ยนมาเป็นขบเด้ออีกคือหนึ่ง

ส่วนเพลงทมิษฐ์ว่า ขบไม่ ซึ่งคู่กับ ขบนก ดังได้ยกเอามา
นั้นในข้อสันนิษฐาน คำว่า ขบไม่ นั้น เป็นเพลงทมิษฐ์ทำนองอื่นได้
ประพันธ์ขึ้นตามหลักวิชาการด้านดุริยางคศิลป์ แยกออกมาจากตำนำ
ที่ขบเป็นภาพยนตร์อีกชั้นหนึ่ง แต่เพื่อนำมาฟังให้ทราบว่าเป็นเพลงใดคิดจาก

ตำนานของกาพย์ขับไม้ เวลามีบรรเลงจึงได้ใช้เครื่องขับหนึ่งอย่างใดอย่าง
หนึ่ง ต่เตียนเตียนบั้นเกาะว่ จึงเป็นเหตุทำให้ชื่อเพลงขยายออกไปว่า
“ขับไม้บั้นเกาะว่” ซ้ำบทที่ร้องในเพลงขับไม้บั้นเกาะว่ ก็ใช้กถอน
สุภาพ หาได้ใช้กาพย์ขับไม้อย่างเดิมไม่ ตัวอย่างเช่นบทร้องในตะคอง
ดึกคาบรวรเรื่อง อีเหินา พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้า
ฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ คุณนางมะดีหัวโหว้พระ และกล่าว
คำเตียงเตียนทับชาว่า

พระเป็นเจ้า	จงโปรดเกล้าให้แจ้งปัญหา
ขอถวายประทีปบูชา	น้เตียนบุษบานาร
น้เตียนอเหินาคดา	น้เตียนจรกากรุงศรี
เตียนทองทงล้ำเต็ม	ขอจงเป็นทีเตียงทาย

การที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุ
วัดติวงศ์ ทรงบรรจุนิพนธ์ขับไม้บั้นเกาะว่ตรงนี้ ก็เพราะในเนื้อเรื่อง
เป็นการส่มโภชบชาพระเป็นเจ้าอย่างหนึ่ง ทงท่านองเพลงหรือก้แยก
เย็น ทำให้บังเกิดศัทธาปล้ำทะขิน ยิ่งประกอบด้วยความมัตระจง
ในวิหาร มีแต่แสงเตียนส่องตัวตะคองพอวับ ๆ แวม ๆ ด้วยแสง ใน
นึ่งเห็นว่า เพลงขับไม้บั้นเกาะว่ เหมาะส่มส่นกับตัวตะคองและฉาก

ทำให้ทราบซึ่งในใจในขณะนั้นด้วยนัก

ถึงแม้ข้าพเจ้าไม่ในด้านทำนองเพลงจะกลายมาถึงเพียงนี้ ข้าพเจ้า
 ของเดิมที่ใช้กาพย์ขับไม้เป็นบทขับ มีข้อห้ามด้วยคตอเสียง และเม
 บันฑาจารย์ไกรประกอบจึงหวัระ ก็ยังคงมอญ มิได้เสื่อมสูญไป ถ้าพูด
 ถึงความไพเราะก็เป็นคนด้อย่าง เปรียบกันไม่ได้ แต่ว่าโอกาสที่จะ
 ใช้มอญเพียงในพระราชพิธี เช่น ฉัตรมงคล ถวายพระเศวตรกัญชร
 หรืองานที่ส่งสำคัญจริงๆ เท่านั้น จึงทำให้เป็นห้องว่า ถ้าไม่รับสั่งค่อ
 กันไว้ ก็ยากที่จะสูญไปเสียได้โดยง่าย เพราะงานเช่นที่กล่าวมานานๆ
 จึงจะมีสักครั้งหนึ่ง แต่ถึงมกน้อยคนที่จะได้ยินได้ฟัง ทงหูของมนุษย์
 ในสมัยนั้นมักจะทำหน้าที่เองไปเสียมากแล้วด้วย.

มนตรี ตราโมท